

Veel gespin en toch veel wol

'Ik vind kamerlid zijn het leukste wat er in de politiek te koop is. Je bestrijkt dan een heel breed terrein. Een bewindsman of een staatssecretaris is toch maar op één gebied werkzaam. Dat is niet iets waar ik van droom. De combinatiefunctie die ik nu uitoefen, is aantrekkelijk. Ik zit namelijk een stukje in het bedrijfsleven, bijvoorbeeld via de Raad van Advies van het Marsconcern, ik zit in de politiek en ik ben deeltijd-hoogleraar. De banksector boeit mij ook heel sterk'. Dit vertelt prof. dr. Willem Vermeend, als we hem vragen of hij ook een ministerschap ambieert.

Voor de financiële sector is deze PvdA-er geen onbekende. Regelmatig valt zijn naam als het over de fiscaliteit of over sparen gaat. Hier en daar wordt zijn naam, als het gaat over de persoonlijke oudedagsreserve van de Nederlander, al in een adem genoemd met vaders Drees. Vermeend is inderdaad vernieuwend bezig op het gebied van de individualisering van de oudedagsvoorziening, maar daarnaast ook met het ondernemersklimaat in Nederland. Hij groeide op als zoon van een klein katholiek ondernemersgezin in Hoogezand-Sappemeer. Daar vestigde zijn vader zich als zelfstandig modelmaker na het débacle met RSV-dochter Pannevis in Utrecht. 'Ik heb dus als kleine jongen gezien wat er allemaal komt kijken om een eigen bedrijf te beginnen. Dat verklaart veel van mijn achtergronden. Daarom herken ik heel goed de problemen van ondernemers en werknemers in de huidige maatschappij'.

Vermeend is naast politicus hoogleraar. 'Gelukkig niet full-time', stelt hij meteen. 'Dat zou ik te beperkt vinden. Ik vind namelijk dat een hoogleraar de wisselwerking met de praktijk moet hebben. Anders kun je studenten niet voldoende boeien'.

U bent zowel politicus als wetenschapper. Signaleert u wel eens journalisten in de collegebanken die het verschil tussen de wetenschapper Vermeend en de politicus Vermeend proberen bloot te leggen?

Ik publiceer, ook als hoogleraar, veel. Eerdaags komt er een boek over Europees belastingrecht uit en ik ben ook bezig met een boek over de wet Vermeend-Vreugdenhil. De journalisten hoeven dus helemaal niet op college te komen; die kunnen weten wat ik vind als hoogleraar. Maar wat ik vind als hoogleraar, kan best niet gerealiseerd worden omdat er geen kamermeerderheid voor is. Dat is dan jammer, zo zit de politiek nu eenmaal in elkaar. Dat accepteer je. Maar als ik als wetenschapper een bepaalde fiscaal-technische opvatting heb, dan heb ik die ook als politicus. Ik kan mij niet in tweeën delen. Dat wil echter niet zeggen dat mijn fractie, waar ik dan woordvoerder ben, die fiscaal-technische opvattingen ook zou moeten delen. Maar de ervaring leert wel dat je wat dat betreft je invloed hebt als woordvoerder. Men luistert wel en men argumenteert er ook met elkaar over.

Met CDA-collega Vreugdenhil nam u nogal eens het initiatief voor wetgeving. Maar hij komt niet terug na de verkiezingen.

Dat betreurt ik. Samen met hem, alleen en met anderen heb ik totaal negen initiatiefwetsvoorstellen ingediend. Dat is een parlementair record.

Berust dat op uw slinheid of is het meer marketing van de eigen persoon?

Dat moeten anderen beoordelen. Ik ben wel een politicus die graag dingen doet en graag dingen uit zijn handen ziet komen. Een goed debat voeren vind ik ook mooi, maar nog liever wil ik dat er wat uit komt. Ik wil concrete resultaten zien.

Wat vindt u leuker, spreekbeurten houden of college geven?

Het werk dat ik nu doe, is in feite m'n hobby. Dat heeft te maken met mijn achtergrond. Ik vind het echt eervol om kamerlid te mogen zijn. Niet vanwege de macht – je bent maar één van de 150 kamerleden en je hebt alleen maar invloed als je fractie meedoet en je andere fracties overtuigt – maar omdat die functie heel divers is. Je hebt namelijk met allerlei maatschappelijke organisaties te maken en ik ben iemand die het gewoon ook plezierig vindt om in de trein te stappen of de auto te nemen en ergens heen te gaan om een spreekbeurt te houden over een onderwerp. Daarbij moet je telkens weer, net als in de Kamer, een beroep doen op je overtuigingskracht.

Wat vergt de meeste tijd, het overtuigen van fractie en Kamer of het voorbereiden van de initiatieven tot wet?

Mijn eerste initiatiefwet – de wet Vermeend-Moor uit 1986 – lag op het terrein van de werkgelegenheid. Ik was namelijk van mening dat met name aan de onderkant van het loongebouw de loonkosten in Nederland te hoog waren. Dat is mijn opvatting als deskundige, maar ook mijn opvatting als politicus. Daarom moesten de premielasten gewoon omlaag. Dat wetsontwerp heeft me nogal wat tijd gekost, maar langzamerhand heb ik in het voorbereiden van initiatiefwetten een zekere mate van ervaring gekregen. Daarbij pluk ik ook de vruchten van mijn ervaring in de journalistiek en het feit dat ik een zekere deskundigheid heb over het onderwerp waar ik mij

mee bezighoud. Het voorbereiden en het bedenken is daarnaast natuurlijk ook een creatief spel. En ik vind – hoewel ik moet zeggen dat het economische aspect van de fiscaliteit mijn grootste belangstelling heeft – het een uitdaging om beide te combineren tot een doelmatig en doeltreffend instrument.

Fiscalisten manifesteren zich nogal eens als spelletjes-freak.

Die fiscale constructies ken ik al en moet ik uit hoofde van mijn positie natuurlijk ook kennen. Waar ik veel meer in geïntereiseerd ben, is de wisselwerking tussen fiscaliteit, sociaal-economisch beleid en de effecten van maatregelen, ook internationaal.

Als u de politiek zou verlaten begint u een fiscaal adviesbureau?

Ik denk daar voorlopig niet aan. Ik ben weer gevraagd op de lijst te gaan staan en ik sta redelijk hoog.

Hoe zeer zult u uw tweelingbroer Vreugdenhil missen?

Ik vind het heel jammer. Ik heb met Tom Vreugdenhil goed gewerkt in de Kamer. Ook op het persoonlijke vlak kan ik prima met hem opschieten.

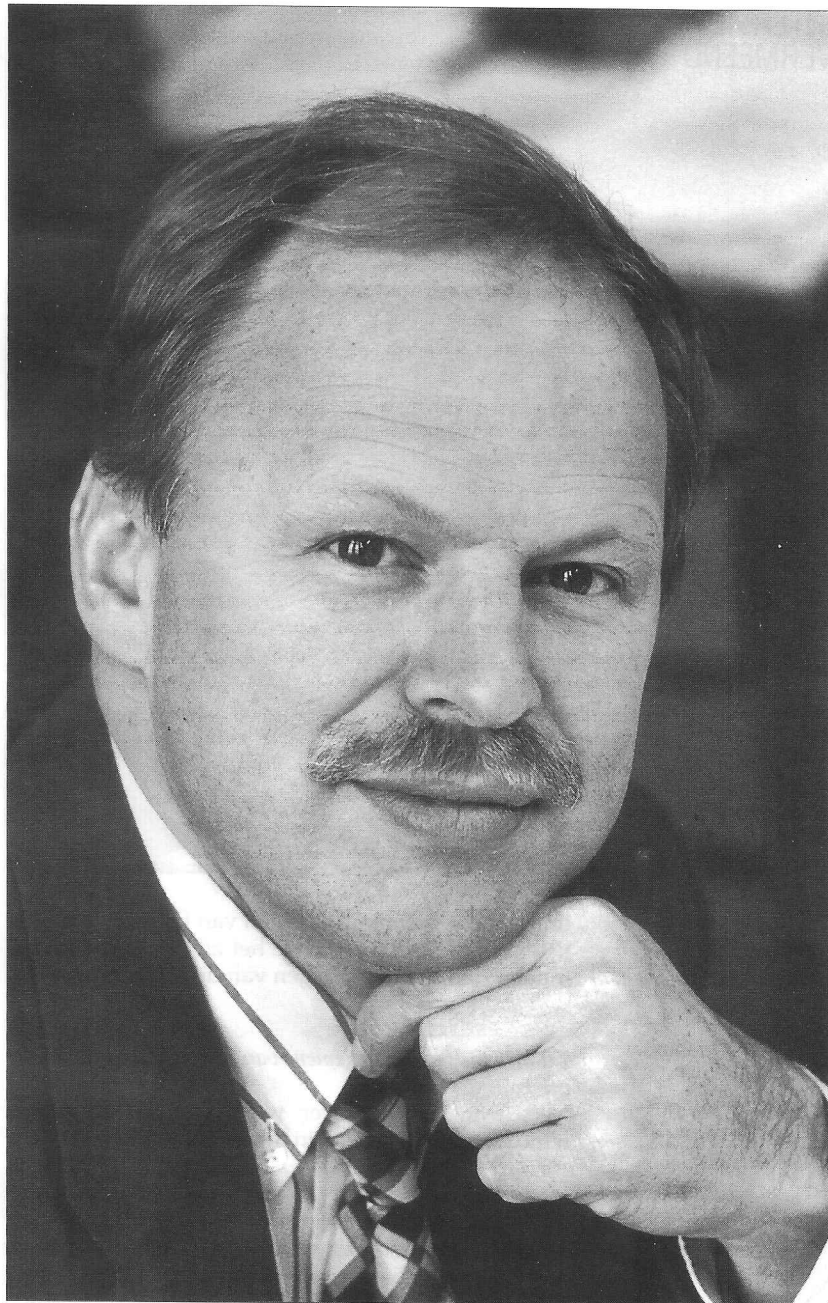
'Ik ben er een voorstander van dat we met het CDA doorgaan'

Is dat samenwerken met een niet-partijgenoot ook een politieke keuze?

Ik heb veel waardering voor mijn CDA-collega's waar ik de afgelopen jaren mee heb mogen werken. Niet alleen voor Tom Vreugdenhil, maar ook voor andere fiscale financiële woordvoerders, zoals Jacob Reitsma, Gerrit Terpstra en Gerrit de Jong. Ik ben er ook een voorstander van dat we met het CDA doorgaan. Waarom? Omdat ik vind dat de coalitie, alles welbeschouwd, het in een moeilijke periode redelijk goed gedaan heeft. Daarom zou ik ook in een volgende coalitie – als ik het woordvoerderschap houd – denk ik toch weer gaan samenwerken in coalitieverband.

U bent redelijk populair in financiële kringen. Zit u niet bij de verkeerde partij?

Waarom zou ik in de verkeerde partij zitten? Ik vind dat op de PvdA ten onrechte het beeld kleeft van de partij van lastenverhoging. Misschien is dat beeld blijven hangen uit de jaren '70 en '80. Als dat beeld er nu nog is, dan vind ik dat de PvdA zich dat moet aantrekken omdat dat beeld, als je kijkt naar de afgelopen jaren, niet meer terecht is. Als je ziet wat er onder Koks leiding op Financiën allemaal niet ter

FOTO'S MICHEL SABLEROLLE, FOTOBURO STOKVIS

discussie is gesteld. Neem alleen al de vermogensbelasting, de beursbelasting, het arbeidskostenforfait, vrije afschrijving voor milieu-investeringen of de ontwikkeling op het gebied van winstdeling en spaarregeling. Over dat laatste onderwerp praten we al acht of negen jaar in het land en er zijn verschillende coalitie-kabinetten geweest van CDA/VVD-signatuur waar je op dat terrein wetgeving had mogen verwachten. Maar uiteindelijk is het de PvdA-woordvoerder geweest die met steun van Wim Kok daarvoor de initiatieven heeft genomen. En natuurlijk is daar steun bij nodig, want in je eentje krijg je het niet door de Kamer. Er is dus sprake van een duidelijk andere koers.

Waarom laat u spreekbeurten in den lande over de fiscale behandeling van spaargelden niet over aan collega politici. Daar heeft u het als vakpoliticus toch veel te druk voor?

Andere politici zijn minder goed op de hoogte van de regeling. Ik ben zes jaar geleden namelijk al begonnen met deze regeling en ken alle 'ins' en 'outs'. Elke letter en komma ken ik. Voor een andere politicus is het dus heel moeilijk om voor een volle zaal alle vragen te beantwoorden. Overal krijg je

Curriculum vitae
Prof. dr. Willem Vermeend (1948) is econoom en fiscaal jurist. Hij promoveerde op een proefschrift over fiscale investeringsfaciliteiten voor het bedrijfsleven. Sinds 1984 is hij lid van de Tweede Kamer voor de Partij van de Arbeid en daarnaast sinds 1 januari 1993 deeltijd-hoogleraar aan de Rijksuniversiteit Limburg te Maastricht.

immers ook technische vragen van financieel-specialisten, die willen weten hoe het zit. En wat is er dan mooier dan uitleg te krijgen van de indiener.

Zit hier toch niet een element van persoonlijke profilering in?

Nee, want ik ga liever voetballen, hardlopen of windsurfen, want dat zijn mijn hobbies.

Hebt u wel tijd voor uw gezin?

Als je in de politiek zit, weet je dat je concessies moet doen op het gebied van je sociale leven. Dus heb ik daarvoor te weinig tijd en dat vind ik een probleem.

U bent populair in financiële kringen. Vertoef u ook regelmatig in het circuit?

Ik heb het reguliere contact met de bankinstellingen en daarnaast hebben we ook regelmatig gesprekken met organisaties als het VNO en het NCW. Daar zijn gewoon afspraken over gemaakt. Ook toen we in de oppositie zaten, waren die gesprekken er. Ik vind de financiële sector ook een van de meest boeiende in dit land. En waarom? Nederland is een diensteneconomie geworden en ik verwacht dat de groei zich daar de komende 20 à 25 jaar verder zal concentreren. Nederland zal het dus van zijn kennisindustrie moeten hebben en mede van de financieel-economische kennis.

Wat hebt u gedaan om Amsterdam Financieel Centrum te steunen?

Ik geloof niet zozeer in de sterk sturende hand van de overheid. Dat werkt vaak averechts en daar hebben we in het verleden dan ook voldoende leergeld voor betaald. Je kan als overheid veel beter goede voorwaarden scheppen en daarna moet de markt het vooral zelf doen. Ik vind dus ook dat Amsterdam Financieel Centrum zich daarna zelf moet redden.

U gelooft niet in lobbyen?

Ik vind lobbyen absoluut geen onzin. Integendeel. Het kan heel waardevol zijn als ze mij goed kunnen informeren en deskundig voorlichten. Ik sta altijd open voor gesprekken met deskundigen. Als politicus heb je echt de wijsheid niet in pacht. Daarom moet je nooit over één nacht ijs gaan. Vandaar dat ik, ook in het kader van de voorbereiding van wetgeving, met mensen ga praten en vraag: wat vindt u ervan? Kunt u mij op weg helpen? Hoe werkt het in de praktijk? Dus als iemand mij goed kan voorlichten en mij kan wijzen op mogelijk verkeerde inzichten of betere inzichten, prima.

U bent al negen jaar kamerlid. Sommige politici zeggen dat ze dan de zaak wel bekeken hebben.

Dat is zo, maar dan heb je blijkbaar niets meer te melden.

De overheid zadelt het bankwezen steeds vaker op met verplichtingen, bijvoorbeeld de renterenseignering en de wet MOT, die het bankwezen geld kosten en daarnaast de privacy van de burger bedreigen.

Het antwoord hierop is heel simpel: de overgrote meerderheid van het Nederlandse volk is hier voor. Vroeger werd in Nederland privacy nogal eens gebruikt als argument om geen of onvoldoende maatregelen te nemen tegen bijvoorbeeld het zwartgeldcircuit.

En natuurlijk is privacy het waard om te worden beschermd, maar niet ten koste van de effectiviteit van maatregelen gericht op de fraudebestrijding. Dat standpunt, dat nu in brede kring is aanvaard, heb ik altijd al gehuldigd, ook in de periode dat het moeilijk lag in de Kamer. Ik ben dus altijd mezelf gebleven op dat punt.

'Bij amendement is daar een goede regeling voor getroffen waar het bankwezen tevreden mee is'

Aan het in opdracht van de overheid bij cliënten incasseren van geldboetes zitten voor bankiers heel vervelende consequenties: het punt van de kosten, het punt van de privacy, het punt van de aansprakelijkheid.

Net als bij het wetsontwerp over witwassen, zullen wij ook bij de wetsvoorstellen over incasso van geldboetes heel goed luisteren naar reële bezwaren van het bankwezen. Bij de wet MOT had het bankwezen reële bezwaren over die aansprakelijkheid. Bij amendement is daar een goede regeling voor getroffen waar het bankwezen tevreden mee is. Dus ik ben voor goed overleg en een sector die meedenkt. Het gaat er echt niet om het bankwezen op te zadelen

met onnodige kosten. Voor zover mij bekend, komt het wetsvoorstel over incasso van geldboetes, zoals het er nu ligt, nog niet door de Kamer. De oorspronkelijke streefdatum voor invoering, 1 januari 1994, kun je dus vergeten.

U bent altijd haastig en spreekt haast onnavolgbaar snel. Hebt u wel eens het gevoel dat belangengroepen wetgeving traineren?

Ik heb veel meer moeite met de sterk vertragende advisering. Wetsvoorstellen moeten eerst naar de Raad van State. En door overbelasting van deze Raad duurt het gewoon ontzettend lang voordat je wetsvoorstellen terugkrijgt. Ik heb bijvoorbeeld al voor het zomerreces een wetsvoorstelletje over groen beleggen naar de Raad gestuurd en ik heb het nu pas terug. Ik had die regeling gewoon al lang in het Staatsblad willen hebben. Maar ja, ik ben nu eenmaal gehaast en ongeduldig. Door ervaring wijs geworden, weet ik intussen heel goed dat het niets oplost om ongeduldig te zijn.

Aan welke termijn denkt u nu voor de regeling van de incasso van geldboetes?

Als je kijkt naar het wetgevingsproces en het advies van de Raad van State, dan moet je al gauw op minimaal nog een jaar rekenen voor de zaak afgehandeld is. Als zo'n wetsvoorziening er komt, dan ga ik ook zeker zelf – als ik het wetsvoorstel behandel – eerst met deskundigen uit de branche praten.

Gaat u dan naar een NVB of zoekt u het in de informele contacten met deskundigen?

De NVB is natuurlijk de eerst aangewezen instantie. Maar daarnaast kennen wij voldoende deskundigen in het bankwezen die we informeel kunnen raadplegen.

Dat gebeurt in de 'oude jongens krentenbroodsfeer'? Ik ken natuurlijk mensen op Willem-basis en Jan-basis. Maar als het over zulk soort belangrijke zaken gaat, dan gaat het vaak officieel. En natuurlijk kom je elkaar overal tegen.

Uiten fractiegenoten zich wel eens over die kring van informanten?

Dat is mijn eigen zaak.

De sector waarschuwde de Kamer dat de absolute meldingsplicht van f 25.000,- bij de wet MOT ertoe leidt dat hier net als in de VS verstoppingen in de opsporing optreden. Waarom luistert men niet naar de argumenten van de sector?

Het doel van de wet is terecht. Het kan zijn dat er problemen zijn met de uitvoering, maar er is ook gezegd dat we gaan evalueren. Dus ik wacht eerst even af, hij werkt pas. Aan de andere kant, en dat hoor ik ook als ik met banken praat, is het zo dat banken er ook zelf belang bij hebben om witwassen te

voorkomen, want het komt ook het imago van het bankwezen ten goede. Maar wetgeving moet natuurlijk wel controleerbaar en effectief zijn. Daarom moet je wetgeving voortdurend volgen. Als blijkt dat er problemen zijn met een wet, zo ook de wet MOT, dan zal ik de eerste zijn die hier op het kathedraal klimt om aanpassingen te vragen.

Is Nederland toch niet een beetje gidsland in Europa.

Witwassen is grensoverschrijdend en andere landen doen er nog niet zo veel tegen.

Of Nederland nu gidsland is of niet, is niet het belangrijkste. Veel belangrijker vind ik dat het Nederlandse bankwezen internationaal een goede naam heeft: bonafide en degelijk. Ik vind dat we dat zo moeten houden, dat is ook een visitekaartje naar buiten. En als wij er in slagen om dat mooie visitekaartje voor het Nederlandse bankwezen overeind te houden, dan is dat alleen maar in het belang van de banksector. Dus laten we maar 'streng' zijn, want bonafiditeit en soliditeit gaan, net als kennis en kwaliteit, in toenemende mate een rol spelen in de internationale concurrentie. Ook in de financiële sector.

Moet die degelijkheid dan door de overheid of via zelfregulering worden gewaarborgd?

Mijn ervaring is dat je de sector eerst de kans moet geven zaken via zelfregulering op te lossen. Ik weet namelijk dat wij ook wetgeving maken die achteraf blijkt niet te werken of onvoldoende werkt omdat hij niet toegesneden is op de praktijk of omdat hij te algemeen is. Dus zelfregulering kan vaak specifieker zijn en is uit het oogpunt van effectiviteit soms beter. Maar als zelfregulering niet lukt, en het algemeen belang vraagt erom, dan moet je als wetgever natuurlijk zelf met wetgeving komen.

'Die zaak moet tot op de bodem worden uitgezocht omdat hier consumentenbelangen in het geding zijn'

Wie controleert de zelfregulator?

Wij. Want wij zijn verantwoordelijk wanneer iets op een bepaald moment niet werkt. Ik ben bijvoorbeeld bezig met de Vie d'Or-zaak. Daar zijn kamervragen over gesteld. Als ik mij voor een zaak interesseer, dan duik ik er diep in. Over Vie d'Or krijg ik informatie, zowel telefonisch als via brieven. Die zaak moet tot op de bodem worden uitgezocht omdat hier consumentenbelangen in het geding zijn. De ontsporing duidt er immers op dat er vraagtekens gezet moeten worden bij het toezichtstelsel dat wij hiervoor in het leven hebben geroepen. Daarom voer ik gesprekken met deskundigen en onderzoek ik of het hier om een incident gaat of dat additionele regelgeving nodig is. Ik zeg dus niet dat er regelgeving moet komen, let wel, ik stel nu alleen nog maar de vraag.

Is dat een retorische vraag?

Ik kan mij voorstellen dat het antecedentenonderzoek van bijvoorbeeld bestuurders verscherpt wordt. Dat sluit ik niet uit. In zijn algemeenheid denk ik echter dat we een solide systeem hebben. In het algemeen is het toezicht op de financiën zeker solide in Nederland. Daarom vind ik het ook jammer dat dit incident zich in de verzekeringssector heeft voorgedaan, want ook incidenten mogen, in het belang van de branche, niet voorkomen. De Vie d'Or-zaak heeft onmiskenbaar toch een schadelijke werking voor de hele verzekeringssector. Dat moet je dus voorkomen. Daarom ga ik ook met de verzekeringssector praten, waarbij ik me laat voorlichten over hoe zij denken zoiets in de toekomst te kunnen voorkomen. Als medewetgever moet je je immers altijd afvragen of onze wetgeving goed is, of hij wel voldoende waarborgen biedt.

Vie d'Or is een Nederlandse organisatie, maar vanaf juli 1994 mogen ook buitenlandse verzekeraars zich op de Nederlandse markt bewegen.

Juist daarom kijken we extra goed naar deze zaak. Door die open marktwerking kan de kans op incidenten immers toenemen en op enigerlei wijze moet je consumenten toch beschermen: daar ligt een overheidstaak.

De PvdA komt op voor de zwakkeren in de maatschappij. Is de fiscaal begunstigde spaarregeling in dit licht niet discriminerend voor de niet-actieven uit uw achterban?

Nee. De winstdelings- en spaarloonregeling heeft een driedelig doel. Op de eerste plaats levert deze regeling een bijdrage aan de loonkostenmatiging. Dat is dus goed voor de werkgelegenheid. Daarnaast levert het een bijdrage aan de bezitsvorming onder werknemers en drie: het bevordert de werknemersparticipatie en dat is in het belang van bedrijven zelf. De regeling is dus goed voor de Nederlandse economie.

Maar het bevordert de tweedeling in de maatschappij.

Nee, niet op de langere termijn. Je moet op lange termijn kunnen en durven denken. Uit doorberekeningen van het Centraal Planbureau blijkt dat de lange-termijneffecten van de regeling positief zijn. Daar gaat het om. Ik kijk nooit naar de korte termijn. Veel belangrijker is dat we ons stelsel van sociale zekerheid ook in de toekomst kunnen handhaven.

Zo leg ik het ook uit. Deze maatregel is dus geen wondermiddel, maar draagt er mede toe bij dat je in ieder geval werkgelegenheid behoudt, je concurrentiepositie verbetert, een goed investeringsklimaat bevordert en een goed werkklimaat creëert. Als je daar niet voor zorgt, dan houdt je het sociale zekerheidsstelsel niet overeind. Want als klein land dat meer dan de helft van zijn nationaal produkt in het buitenland verdient, moeten we er voor zorgen dat onze internationale concurrentiepositie goed blijft.

U bent hoogleraar in het Europees belastingrecht. De aanbevelingen van de Commissie Ruding en de reactie daarop van Van Amelsvoort moeten u hebben beziggehouden.

Ik vond de reactie onverstandig. Wij hebben gezegd: 'Kom met een aanpak die leidt tot een versterking van de internationale fiscale concurrentiepositie van Nederland'. Daar heb ik in 1990 al voor gepleit. Als lid van de PvdA ben ik toen, met steun van de fractie, op het kathedertje geklommen en heb gezegd: 'Staatssecretaris, om ons heen gebeuren allerlei dingen. Er zijn Europese landen die, ondanks de Europese gedachte, bezig zijn om hun fiscale concurrentiepositie te verbeteren door allerlei maatregelen te nemen. Weet u dat?' 'Ja', was het antwoord. 'Maar het is niet onrustbarend', zei de staatssecretaris. Toen heb ik gezegd: 'Nee, het is wel zorgelijk, er moet dus wat gebeuren. Dus ik verwacht van u een nota met concrete voorstellen.' Die nota kwam er, maar het was een 'praatstuk'. Er stonden goede ideeën in, maar die werden niet uitgewerkt. Dus heb ik gezegd die moeten concreet gemaakt worden. Vervolgens komt er een voorontwerp waarin maatregelen worden genomen tegen belastingontwijking. Ik ben niet tegen maatregelen die belastingontwijking tegengaan. Maar je moet het wel op de juiste wijze doen. Je moet dan wel een pakket maken dat per saldo leidt tot een verbetering van je fiscale positie en naar mijn oordeel leidt het voorontwerp eerder tot een verslechtering. In de Kamer heb ik ook gezegd dat ik vind dat Nederland het braafste jongetje in de EG-klas is. 'Wij zijn een keurig lid, en dat moeten we blijven, maar dat betekent niet dat u, staatssecretaris Van Amelsvoort, zelf geen initiatieven moet ontplooiën'.

'Ik loop wel eens voor de troepen uit, maar niet zover dat ik ze kwijtraak'

Legt u zulke 'liever niet roomser dan de Paus'-gedachten voor aan het presidium van de fractie?

Nee.

U hebt zoveel vrijheid om dat zelf naar buiten te brengen?

Als ik debatten voer in de Kamer spreek ik het eerst door in onze Commissie Financiën. Ad Melkert is daarvan voorzitter en ik vice-voorzitter. Daar spreken we een lijn af en als het kamerdebatten betreft, gaat het naar de fractie en anders niet. Maar u kunt ervan op aan dat wat ik in de Kamer uitdraag door de fractie gedeeld wordt. Ik loop wel eens voor de troepen uit, maar niet zover dat ik ze kwijtraak.

Waarom bent u tegen een Europese bronbelasting?

Het is schadelijk voor Nederland. Destijds – de PvdA zat tijdens de discussie daarover in de oppositie – is uitvoerig gediscussieerd over of renterenseigening

of bronbelasting. Ruding was toen minister van Financiën en die had goede argumenten om te kiezen voor de renterenseignering. We hebben dat als fractie gesteund. Ik was destijds een van de woordvoerders en ik vond dat hij overtuigende argumenten had en ik zie niet in wat er op dat punt veranderd is.

Hoogleraar Europees belastingrecht, en dan tegen?

Wij hoeven niet de problemen van Duitsland op te lossen. Duitsland is namelijk met dat plan gekomen en de Belgen steunen dat. Duitsland had eerst een eigen systeem maar is terechtgevoerd door het Constitutionele Hof in Karlsruhe omdat er sprake was van ongelijke behandeling. De rente-aangiften werden namelijk niet goed gecontroleerd. De een betaalde wel en de ander niet. Daarom probeerden de Duitsers het zaakje op te lossen via een bronbelasting. Die leidde tot een forse belastingvlucht van 40 à 50 mrd D-mark uit Duitsland naar Luxemburg. Als reactie daarop is men toen naar de Europese Commissie gestapt om het probleem in Europees verband op te lossen door iedereen maar een bronheffing voor te schrijven.

De Europese Commissie kan het systeem voorschrijven?

Voor zulk soort regelingen is unanimité vereist op grond van artikel 100 van het Verdrag van Rome. Als Nederland het niet wil, kunnen we het dus gewoon blokkeren. En ik kan u verzekeren dat Engeland het blokkeert en Luxemburg ook. Er wordt dus wel over gesproken, maar u moet niet verwachten dat de bronbelasting er op een achternamiddag opeens is. Ik zie er weinig in voor Neder-

land. Het leidt ook tot kostenverhoging. Voor buitenlandse beleggers blijft de rente in Nederland nu in feite onbelast, dan niet meer.

Wordt u wel eens wolf in schaapskleren genoemd?

Ik kom op voor de werknemers in dit land, ik kom op voor een goed vestigingsklimaat waar werknemers aan de slag kunnen, waar je een goed sociaal zekerheidsstelsel kunt handhaven.

U zou ook op kunnen komen voor spaarders en beleggers door de vrijstellingen te verhogen.

Die afweging is aan de orde geweest in het kader van de wet Vermeend-Vreugdenhil. Om budgettaire overwegingen is toen gekozen voor een verruiming die gekoppeld is aan de wet Vermeend-Vreugdenhil. Voor regelingen in het kader van deze wet geldt een extra rente- en dividendvrijstelling van f 1.000,- (voor gehuwden f 2.000,-).

'Nederland is ouderwets en loopt op dit gebied achter'

In het kader van loonkostenmatiging zouden werknemers gestimuleerd kunnen worden een deel van hun gespaarde loon via het financiële circuit als krediet terug te leiden naar het bedrijf waar ze werken.

Ik heb nog een mooier idee. De wet biedt namelijk de mogelijkheid van het oprichten van een stichting of werknemersparticipatiemaatschappij. Deze leent via een bank financiële middelen als voorfinanciering voor de aankoop van aandelen in het eigen bedrijf. De bank financiert de aandelen die werknemers krijgen voor, de werknemers lossen af via spaarloon. In vier jaar tijd kan een werknemer via spaarloon een bedrag sparen van f 6.000,-. Vroeger was deze opzet heel moeilijk vanwege de fiscale en civielrechtelijke consequenties.

U bent een voorstander van volkskapitalisme?

Ik ben om een aantal redenen voor werknemersaandelen. Een flink pakket aandelen in handen van werknemers is een van de beste mogelijkheden om je eigen bedrijf te beschermen tegen vijandige overnames. De praktijk in andere landen wijst dat uit. Nederland is ouderwets en loopt op dit gebied achter. Daarnaast vergroten werknemersaandelen de betrokkenheid bij het bedrijf. Dat kan een pluspunt zijn in de strijd tegen de toenemende internationale concurrentie. En drie: het geeft een stukje bezitsvorming.

Hoe voorkomt u stroppen voor het personeel?

Daar kun je een soort garantieregeling voor treffen, gebaseerd op een (bancaire) risico-analyse. Daarmee voorkom je situaties, zoals bij DAF, dat mensen hun

'Dit rendement ligt veel hoger dan de mooiste advertenties die ik de afgelopen jaren heb gezien'

gespaarde centjes door een faillissement ineens volledig kwijt zijn. Ik verwacht dan ook dat op grote schaal gebruik gaat worden gemaakt van deze mogelijkheden. Ik heb nu al verschillende financiële instellingen op de stoep gehad met produkten hiervoor.

Wat is aantrekkelijk voor die financiële instellingen?

Mag ik een voorbeeld geven? De wet staat toe om bijvoorbeeld je spaarloon of je premiespaarloon aan te wenden voor de aankoop van bepaalde verzekeringspolissen. Stel dat je wat vroeger met pensioen wilt, dan ga je het volgende doen: dan koop je van (een gedeelte van) je spaarloon een overbruggingslijfrente. Dat werkt dubbelop want allereerst is het fiscaal onbelast loon wat je erin stopt en twee, het is ook nog eens aftrekbaar voor je inkomstenbelasting. Een hoog rendement dus. Ik zie al advertenties op het ogenblik. Dit rendement ligt veel hoger dan de mooiste advertenties die ik de afgelopen jaren heb gezien.

Hoe wordt het budgettaire gat bij de overheid dan gedicht?

Dit is mede een onderdeel van wat ik noem de marktwerking. Daarom is het ook opgenomen in het Centraal Akkoord dat er nu ligt. Je moet het zien als een investering die leidt tot loonkostenmatiging. Daarmee schep je een goed investerings-, werk- en vestigingsklimaat en dat is op termijn weer goed voor de economie. Als je deze weg niet volgt, dan kun je het stelsel van sociale zekerheid niet in stand houden. Je moet het eerst verdienen.

Van Nederland wordt wel eens gezegd dat het inmiddels één grote fiscale eenheid is. Vindt u die ontwikkeling een pluspunt?

Het is niet altijd voordelig om een fiscale eenheid te hebben. Of het aantrekkelijk is, hangt puur van de feitelijke situatie af. Ik vind het te algemeen om te zeggen dat je altijd een fiscale eenheid moet hebben. Persoonlijk vind ik dat je ook bij een lagere participatiedeelname dan de nu vereiste al een fiscale eenheid zou moeten kunnen aangaan. Dat zou met het oog op de versteviging van onze internationale concurrentiepositie aantrekkelijk kunnen zijn.

In mei 1993 werden vlak voor de dividenduitkering grote aandelentransacties gedaan in Shell in combinatie met terugkoopopties om de dividendinkomsten te ontwijken. De Kamer vond dat voor dergelijke stripping-transacties regelgeving moest komen. Vindt u dat ook?

We hebben er vragen over gesteld. Uit het antwoord op de vragen heb ik begrepen dat de zaak in onderzoek is genomen. Daarbij is – en daar ben ik voorstander van – ook gesproken met de sector. Of er sprake

was van overtreding van regelgeving en of er aanvullende wetgeving zou moeten komen, moet het onderzoek uitwijzen. Dat laatste is nog niet beslist. De zaak loopt nog, dus ik kan er niet te veel over zeggen.

Wat vindt u van bouwsparen?

We hebben geprobeerd het hier van de grond te tillen. Dat is niet gelukt omdat er geen kamermeerderheid voor was. Maar de staatssecretaris merkte tijdens de parlementaire behandeling van Vermeend-Vreugdenhil op dat wij er toch in geslaagd waren om bouwsparen te realiseren. Dat is eenvoudig uit te leggen. Je mag de spaarloonregeling namelijk gebruiken voor de aankoop van een eigen woning en de premiespaarregeling mag je ook nog gebruiken voor aflossing van de hypotheek van het eigen huis. Hierin zal ik de staatssecretaris niet tegenspreken.

Bij het zogenoemde groen beleggen wilt u alle opbrengsten volledig vrij laten. Dat geeft toch interpretatieproblemen.

In het eerste wetsvoorstel zaten we met uitvoeringsproblemen omdat Jan en alleman een BV kon oprichten. Het voorstel is nu op dezelfde wijze geformuleerd als bij participatiemaatschappijen. Bij de fiscus komt een lijst te liggen van erkende instellingen. De inspecteur kan via deze lijst dus precies nagaan welke rente en dividenden eronder vallen. Bij de instellingen zelf zal de fiscus periodiek controleren of het allemaal klopt.

Komt er dan een milieu-certificaat?

Het bedrijfsleven kan zelf met een milieukeur komen. Dat hoeft de overheid niet zelf te doen. Het kan ook via een kaderwet geregeld worden. Er komt dus gewoon een instelling waarin consumenten en bedrijven zitten en die krijgt de verantwoordelijkheid voor de uitvoering en controle. De wetgever moet er alleen voor zorgen dat het toezicht daarop goed geregeld is. Het is namelijk echt niet nodig dat de overheid er iedere keer als een politiemans bij moet staan. En misschien gaat er wel eens iets fout. Maar als je het via een kaderwet regelt met voldoende zelfverantwoordelijkheid naar de sector, dan zit je niet met overbodige wetgeving. Ik denk dat het bankwezen hier enthousiast op zal reageren. De eerste signalen wijzen daar in elk geval op.

U zit op de raakvlakken politiek, wetenschap, financiën. Zou u in zijn voor een bestuursfunctie bij een financiële instelling?

Als ik de keuze moest maken, dan zou ik een combinatie banksector-hoogleraarschap wel aantrekkelijk vinden. Het commerciële bankwezen vind ik een interessante bedrijfstak, vooral vanwege de internationale en economische aspecten die eraan zitten. ♦

1 december 1993

Dr. J.L. Gerards

Dr. J.J.M. Schipper